

Nr 114

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln till bidrag till studiecirkelverksamhet och till ungdomens fritidsverksamhet samt till folkbildningsåtgärder i övrigt m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

Studiecirkelverksamheten och ungdomens fritidsverksamhet

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 283, s. 630 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1959/60 beräkna ett förslagsanslag av 9 000 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t (punkt 288, s. 636 och 637) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1959/60 beräkna ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 41, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 23 januari 1959, framlagt förslag beträffande ändrade grunder för statsbidrag till dels studiecirkelverksamhet, dels ock ungdomens fritidsverksamhet och för dessa ändamål för budgetåret 1959/60 äskat anslag å riksstaten med 9 000 000 kronor respektive 3 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Tage Johansson m. fl. (I: 250) och den andra inom andra kammaren av herr Svensson i Kungälv m. fl. (II: 310), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte höja anslaget till ungdomens fritidsverksamhet med 500 000 kronor till 3 500 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar Thorsten Larsson och Nils-Eric Gustafsson (I: 387) och den andra inom andra kammaren av herrar Gustavsson i Alvesta och Antonsson (II: 464), i vilka hemställts, att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts

förslag måtte besluta, att nuvarande grunder för Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet måtte tillämpas under kommande budgetår och till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 3 750 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Möller m. fl.* (I: 391) och den andra inom andra kammaren av herr *Lassinantti m. fl.* (II: 474), i vilka hemställts, att riksdagen måtte med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 41 besluta om oförändrade grunder för statsbidrag till studiecirkelverksamheten och ungdomens fritidsverksamhet;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 393) och den andra inom andra kammaren av fru *Lidman-Frostenson m. fl.* (II: 476), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte avslå förslaget om anslag till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1959/60 om 3 000 000 kronor;

dels en inom andra kammaren av herr *Spångberg* väckt motion (II: 471), vari hemställts, att riksdagen, med avvisande av förslaget om försämrade grunder för bidrag till studiecirkelverksamhet och till ungdomens fritidsverksamhet, beslutar dels att dessa bidrag för nästa budgetår skall utgå enligt nu gällande grunder, dels att för budgetåret 1959/60 till Bidrag till studiecirkelverksamhet anvisa ett förslagsanslag av 11 000 000 kronor och till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet anvisa 3 750 000 kronor;

dels en inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* väckt motion (II: 472), vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder för statsbidrag till studiecirkelverksamhet och ungdomens fritidsverksamhet och för budgetåret 1959/60 till Bidrag till studiecirkelverksamhet anvisa ett förslagsanslag av 10 950 000 kronor samt till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet ett förslagsanslag av 3 750 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Stenberg* och *Allard* väckt motion (II: 473), vari hemställts, att riksdagen vid behandling av frågan om ungdomens fritidsverksamhet godkänner, att oförändrade bidragsgrunder tillämpas under budgetåret 1959/60 samt att i enlighet med skolöverstyrelsens äskande för budgetåret 1959/60 för detta ändamål anvisas ett förslagsanslag av 3 750 000 kronor.

Beträffande motiveringen för de i motionerna gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 250, II: 391, II: 464, II: 471, II: 472, II: 473 och II: 476.

1:o) **Bidrag till studiecirkelverksamhet.** Kungl. Maj:t har i ovan nämnda proposition nr 41 (punkt 1, s. 2—6) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag

till studiecirkelverksamhet, att tillämpas från och med redovisningsåret 1959/60, dels ock till Bidrag till studiecirkelverksamhet under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kronor.

Enligt kungörelsen 1947: 508 utgår statsbidrag till studiecirkelverksamhet för närvarande enligt följande grunder, nämligen för *allmän studiecirkel* med högst hälften av kostnaden för handledararvode och studiemateriel, dock med högst 7 kronor 50 öre för studietimme, och för *ungdomscirkel* med högst tre fjärdedelar av kostnaden för handledararvode och studiemateriel, dock med högst 11 kronor för studietimme. Alltsedan budgetåret 1952/53 har statsbidraget dessutom varit begränsat till sammanlagt högst 300 kronor för studiecirkel och budgetår. Som villkor för statsbidrag gäller — om skolöverstyrelsen ej medgiver undantag — att studietiden skall utgöra minst tjugu studietimmar fördelade på minst tio sammankomster och att antalet deltagare i varje sammankomst skall utgöra minst fem.

Antalet statsbidragsberättigade studiecirkelar uppgick budgetåret 1956/57 till i runt tal 54 000 med ett statsbidrag av i medeltal 162 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 2 000 000 kronor; 1 950 000 kronor föranleds av verksamhetens ökade omfattning och 50 000 kronor av ett förslag om överflyttning av kostnaderna för s. k. cirkelföreläsningar från anslaget Bidrag till föreläsningsverksamhet.

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Studiecirkelverksamheten fortsätter alltjämt att kraftigt öka i omfattning. Anledningen härtill torde främst vara att söka i det förhållandet att den vuxne i dag har större behov av ökade kunskaper och av vidgad orientering i olika ämnen än vad tidigare varit fallet. Studiecirkeln har visat sig vara den arbetsform inom folkbildningsverksamheten, som bäst kunnat anpassa sig till de ändrade förhållandena.

Den hastiga utvecklingen av antalet studiecirkelar har medfört att gränsdragningsproblemen mellan studiecirkelverksamhet och yrkesutbildning aktualiserats liksom frågan om en gränsdragning mellan studiecirkelverksamhet och hobby- eller fritidssysselsättningar. Vid sin fortlöpande granskning av studieförbundens verksamhet fann överstyrelsen under sommaren och hösten 1957 exempel på att statsbidrag beviljats till studiecirkelar i sådana fall där det kunde ifrågasättas om statsbidrag borde utgå. Med anledning härav sammankallade överstyrelsen studierektorerna i de av överstyrelsen godkända riksförbunden för studiecirkelverksamhet till ett sammanträde vid vilket olika gränsdragningsproblem diskuterades. Vid sammanträdet tillsattes en kommitté bestående av representanter för studieförbunden och överstyrelsen. Denna kommitté inlämnade förslag till anvisningar rörande statsbidrag för studiecirkelverksamhet. Detta förslag diskuterades ytterligare vid en sammankomst med studierektorerna och i samråd med dessa utfärdades sedermera anvisningar rörande statsbidrag till studiecirkelverksamhet, vilka torde innebära, att studieförbunden i fortsättningen icke godkänner studiecirkelar för statsbidrag i de fall där tveksamhet kan råda om verksamheten kan anses falla inom folkbildningsarbetets ram.

Vidare torde anvisningarna medföra att antalet studiecirkel under det kommande arbetsåret inte kommer att öka i samma omfattning som under de senaste åren. Detta medför, att bidragets storlek torde komma att bli i det närmaste oförändrat under det kommande arbetsåret.

Enligt § 26 mom. g) i kungl. kungörelsen 1947: 508 angående statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet äger överstyrelsen efter samråd med studieförbunden utfärda förteckning över sådana hobbybetonade ämnen, vilka icke må behandlas i statsunderstödd allmän studiecirkel. Denna bestämmelse kom till innan särskilda bidrag till ungdomsarbetet infördes. Enligt kungl. kungörelsen 1954: 575 utgår numera statsbidrag bland annat till s. k. fritidsgrupper. De skäl som tidigare förelåg för en annan bedömning av ungdomscirkel än allmänna studiecirkel föreligger därför numera icke. Det är vidare önskvärt, att en klar gränsdragning skapas mellan studiecirkel och fritidsgrupper. Överstyrelsen föreslår därför, att § 26 mom. g) kungl. kungörelsen 1947: 508 ändras så att den av överstyrelsen utfärdade förteckningen blir tillämplig även för ungdomscirkel.

Statskontoret finner framför allt med hänsyn till anslagsbelastningen för budgetåret 1957/58 icke något att invända mot den av överstyrelsen beräknade ökningen av medelsbehovet för studiecirkelverksamheten för budgetåret 1959/60. Ämbetsverket framhåller emellertid, att förevarande anslag, vilket så sent som budgetåret 1954/55 var uppfört med 3 450 000 kronor, därefter successivt måst höjas betydligt och för budgetåret 1958/59 uppgår till icke mindre än 9 000 000 kronor, vilket belopp nu måste ytterligare avsevärt uppräknas. Med hänsyn till den avsevärt ökade medelsförbrukningen vill statskontoret ifrågasätta, om icke en översyn bör göras i syfte att undersöka möjligheterna att begränsa statens engagemang på förevarande område utan att ändamålet med verksamheten därför äventyras. Den föreslagna ändringen av 26 § g) kungörelsen 1947: 508 har icke givit ämbetsverket anledning till erinran. Statskontoret kan däremot icke biträda det ånyo framförda yrkandet rörande bidraget till s. k. cirkelföreläsningar.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Vid min anmälan i årets statsverksproposition av anslaget till Bidrag till föreläsningsverksamhet uttalade jag, att bidrag till s. k. cirkelföreläsningar allttjämt borde utgå av medel, som anvisades under nämnda anslag.

När det gäller medelsanvisningen för nästkommande budgetår under förevarande anslag, vill jag inledningsvis erinra om att den automatiska höjningen av anslaget under senare år varit mycket kraftig. Under den senaste femårsperioden redovisas sålunda mer än en fördubbling av anslaget. För innevarande budgetår har anvisats ett belopp av 9 000 000 kronor och för budgetåret 1959/60 räknar skolöverstyrelsen med ett ytterligare anslagsbehov av totalt 2 000 000 kronor.

Denna betydande kostnadsutveckling är i första hand ett uttryck för en avsevärd vidgning av studiecirkelverksamhetens volym. Sammanlagda antalet bidragsberättigade studiecirkel ökade sålunda under budgetåret 1957/58 med bortåt 20 procent och uppgår nu till cirka 64 000. Delvis

torde ökningen kunna hänföras till de större resurser, som studieförbunden numera har att såväl centralt som lokalt organisera arbetet lämpligt och att genom olika propaganda- och upplysningsåtgärder nå nya grupper i samhället och väcka intresse för nya studieämnen. Det är uppenbart att det ökade intresset hänger samman med den snabba samhällsförändringen, som medför större behov av information och orientering samtidigt som möjligheterna att på fritid tillgodose dessa behov och andra bildningsintressen blir allt större. Studiecirkeln har därvid som arbetsform visat sig anpassningsbar till olika förhållanden, och denna typ av fria gruppstudier har därför helt naturligt kommit att bli den dominerande arbetsformen i vårt fria och frivilliga folkbildningsarbete.

Den snabba ökningen av verksamheten har medfört vissa kvalitets- och gränsdragningsproblem. Dessa spörsmål har uppmärksammats inom skolöverstyrelsen, och överstyrelsen har i anledning härav i sina anslagsäskanden redovisat vissa åtgärder i begränsande riktning. Åtgärder har sålunda bland annat vidtagits för en klarare avgränsning av studiecirkelverksamheten från hobbybetonad verksamhet samt verksamhet, vilken bör bedrivas i yrkesutbildningens former. De av överstyrelsen redovisade initiativen i dessa hänseenden anser jag riktiga och lämpliga. Den av överstyrelsen förordade författningsändringen, varigenom förteckningen över ämnen, som ej må behandlas i statsunderstödd allmän studiecirkel skulle göras tillämplig även å ungdomscirkelarna, har samma syfte. Jag biträder därför överstyrelsens förslag i detta avseende.

Skolöverstyrelsen uttalar, att nämnda åtgärder torde medföra, att antalet studiecirkel under det kommande arbetsåret icke kommer att öka i samma omfattning som under de senaste åren. Detta skulle enligt överstyrelsens beräkningar innebära ett medelsbehov under anslaget av 10 950 000 kronor eller 1 950 000 mer än för innevarande år upptaget belopp. Med hänsyn till det statsfinansiella läget har det emellertid icke befunnits möjligt att vid budgetavvägningen acceptera en så betydande anslagsökning utöver det redan nu avsevärda anslagsbelopp, som utgår för ändamålet. Ytterligare åtgärder bör därför vidtagas i kostnadsbegränsande syfte. Därvid synes riktpunkten böra vara, att statsverkets kostnader för studiecirkelverksamheten nästa budgetår anpassas inom en ram, som i stort sett motsvaras av för innevarande budgetår anvisat anslag.

Från nu angivna utgångspunkt har jag övervägt olika möjligheter att — vid sidan av de av överstyrelsen anvisade — söka nå den åsyftade begränsningen av medelsåtgången för ifrågavarande ändamål. Jag vill då kraftigt understryka, att jag anser studiecirkelverksamheten vara av utomordentligt stort värde för kulturlivets och bildningsarbetets fortsatta utveckling. Jag är därför ej beredd att förorda åtgärder, som skulle bli till allvarligt men för eller äventyra denna verksamhetsform eller som skulle mera påtagligt minska statsbidragets stimulanvärde. Med hänsyn härtill har jag efter prövning av olika tänkbara utvägar funnit den önskvärda begränsningen av statsverkets kostnader för studiecirkelverksamheten i första hand böra nås genom en viss generell minskning av den andel, varmed staten bidrager till kostnaderna för varje studiecirkel. Denna metod innebär sålunda en omfördelning av kostnaderna för hithörande ändamål mellan staten och cirkeldeltagarna och förutsätter därför naturligtvis ökade insatser från de enskilda deltagarnas sida. I betraktande av bland annat de för den enskilde relativt blygsamma kostnadsförskjutningar, varom här

är fråga, anser jag en sådan kostnadsbegränsande åtgärd i nuvarande läge böra kunna accepteras. Såsom tidigare anförts har skolöverstyrelsen beräknat ett anslagsbehov av sammanlagt i runt tal 11 000 000 kronor för budgetåret 1959/60. Under förutsättning att överstyrelsen får rätt i sitt antagande, att omfattningen av studiecirkelverksamheten till följd av de nu meddelade anvisningarna icke kommer att öka i samma grad som hittills och att med oförändrade statsbidragsgrunder det verkliga medelsbehovet skulle vara i det närmaste oförändrat under nästa budgetår, skulle en minskning av nu utgående statsbidrag med omkring 20 procent innebära, att kostnaderna för ifrågakvarande statsbidragsgivning skulle kunna hålla sig inom ramen för ett belopp, motsvarande det för innevarande budgetår anvisade anslaget, eller 9 000 000 kronor.

Jag föreslår sålunda, att de inledningsvis refererade statsbidragsbestämmelserna ändras så, att bidrag får utgå för allmän studiecirkel med högst 40 procent av kostnaderna för handledararvode och studiemateriel, dock med högst 6 kronor för studietimme, samt för ungdomscirkel med högst 60 procent av kostnaderna för handledararvode och studiemateriel, dock med högst 9 kronor för studietimme. De sålunda ändrade bidragsgrunderna bör tillämpas från och med nästa redovisningsår och — i avvaktan på erfarenheter beträffande studiecirkelverksamhetens fortsatta utveckling — gälla tills vidare.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag innebär en ändring av gällande statsbidragsbestämmelser, så att viss generell minskning erhålles i den andel, varmed staten bidrager till kostnaderna för varje studiecirkel. Denna minskning föreslås uppgå till omkring 20 procent, och kostnaderna för statsbidragsgivningen beräknas härigenom kunna hållas inom ramen för det anslag, som anvisats för innevarande budgetår eller 9 000 000 kronor.

I motionerna I: 391 och II: 474, II: 471 samt II: 472 har, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta om oförändrade statsbidragsgrunder, och i de två sistnämnda motionerna föreslås i anslutning därtill anvisande av samma anslagsbelopp som skolöverstyrelsen räknat med för nästa budgetår.

Utskottet delar departementschefens uppfattning därom, att det med hänsyn till det statsfinansiella läget vore önskvärt, att anslagsbeloppets storlek i stort sett kunde bibehållas oförändrat. Utskottet är därför icke berett att tillstyrka bifall till motionerna II: 471 och II: 472 i vad de avse anvisande av anslagsbelopp utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Beträffande möjligheterna att utan ändring av statsbidragsgrunderna begränsa kostnaderna för bidragsgivningen till ett anslagsbelopp av samma storleksordning som för innevarande budgetår vill utskottet anföra följande.

Av den i statsrådsprotokollet lämnade redogörelsen framgår, att skolöverstyrelsen i samråd med studieförbunden utarbetat nya anvisningar rörande statsbidrag för studiecirkelverksamhet och att avsikten därvid varit att åstadkomma en gränsdragning dels mellan studiecirkelverksamhet och yrkesutbildning, dels mellan studiecirkelverksamhet samt hobby- och fritids-

sysselsättningar. Utskottet har tagit del av de nya anvisningarna, som utfärdats den 14 april 1958, att tillämpas från och med den 1 juli 1958. Av dessa framgår att statsbidrag tills vidare icke skall utgå till cirklar, som på sitt program ha t. ex. sport- och idrottsutövning, sällskapslekar och -spel, maskinskrivning, stenografi, svetsning, värddinnekurser o. dyl. Ej heller skall statsbidrag utgå till studiecirklar, i vilka huvudvikten lägges på tillverkning av olika föremål, såsom halmflätning, hattslöjd, modellbygge etc. För studiecirklar med betydande inslag av praktiskt utövande verksamhet, t. ex. cirklar i batik, keramik, klädsömnad, matlagning, porslinsmålning o. dyl., kan statsbidrag utgå endast efter särskild prövning av studieförbunden i samråd med skolöverstyrelsen, varvid kräves särskilt kvalificerade studieplaner och ledare. Statsbidrag utgår därutöver icke för studiecirklar, som syftar till grundläggande yrkesutbildning på de platser, där denna utbildning tillgodoses eller kan tillgodoses av yrkesskolor, samt för skolkurser som avse att föra fram till viss examen.

Verkningarna av nyssnämnda anvisningar ha hittills icke kunnat klarläggas, då ännu icke det första tillämpningsåret är avslutat. Skolöverstyrelsen har emellertid uttalat, att tillämpningen av anvisningarna torde komma att medföra, att antalet studiecirklar under det kommande arbetsåret icke komme att öka i samma omfattning som under de senaste åren. Ett mycket stort antal studiecirklar torde efter anvisningarnas tillkomst visserligen ha förlorat rätt till statsbidrag men fortsätta likväl att arbeta.

Med hänsyn till nyssnämnda förhållanden vill utskottet ifrågasätta nödvändigheten av att nu införa nya statsbidragsgrunder för studiecirklar. En 20-procentig nedskärning av bidraget till varje därtill berättigad studiecirkel kan enligt utskottets mening få menliga verkningar och särskilt drabba centrala ämnesgrupper i studiearbetet och försvåra studieförbundens strävan att höja kvaliteten i cirklarnas verksamhet. Utskottet anser sig därför icke böra förorda bifall till Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder för statsbidrag till studiecirkelverksamheten.

För att begränsa anspråken på statsbidrag till studiecirkelarna till det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet och samtidigt bibehålla nuvarande bidrag till varje enskild bidragsberättigad cirkel oförändrat synes den möjligheten stå till buds att företa ytterligare avgränsning för cirklar som arbeta med betydande inslag av praktiskt utövad verksamhet. Till dessa cirklar utgår, som ovan nämnts, statsbidrag enligt nu gällande regler först efter särskild prövning av studieförbunden i samråd med skolöverstyrelsen. Av ett gemensamt uttalande som gjorts av de samverkande bildningsförbunden framgår, att dessa icke stå främmande för tanken på en sådan ytterligare avgränsning. Enligt utskottets mening torde Kungl. Maj:t böra anbefalla skolöverstyrelsen att i detta syfte taga kontakt med studieförbunden.

Med anledning av vad i motionerna I: 391 och II: 474 därom anförts förordar utskottet, att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte föranstalta om en översyn av statsbidragsbestämmelserna för det fria och frivilliga folkbildningsarbetet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 391 och II: 474, II: 471 och II: 472, i vad dessa motioner avse studiecirkelverksamhet, besluta om oförändrade grunder för statsbidrag till sådan verksamhet, att tillämpas under redovisningsåret 1959/60;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 471 och II: 472, såvitt här är i fråga, till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kronor.

2:o) **Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 41 (punkt 2, s. 6—10) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade grunder för statsbidrag till ungdomens fritidsverksamhet, att tillämpas från och med redovisningsåret 1959/60, dels ock till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

Enligt kungörelsen 1954: 575 utgår statsbidrag för anordnande av fritidsgrupp dels med högst hälften av kostnader för handledning och materiel, dock högst med 4 kronor 50 öre per medlem, dels ock med 2 kronor per medlem för lokalkostnad och därmed jämförlig utgift. Gruppen skall bestå av lägst fem, högst tjugufem medlemmar och dess verksamhet skall omfatta minst tjugu timmar, fördelade på minst tio sammankomster. Statsbidraget utgår till studieförbund eller kommun, som åtagit sig att vara huvudman för fritidsverksamheten.

Utvecklingen av antalet grupper och deltagare sedan anslaget tillkomst framgår av följande sammanställning.

	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58
Fritidsgrupper	9 608	20 188	31 789	47 926
Deltagarantal	148 504	297 879	489 196	745 591

Den starkaste ökningen av antalet fritidsgrupper och deltagare uppvisas inom den av studieförbunden redovisade verksamheten. Medan den av kommunerna redovisade fritidsverksamheten under fyraårsperioden ungefär fördubblats — från 2 710 grupper med 48 371 deltagare 1954/55 till 5 723 grupper med 90 399 deltagare 1957/58 — har den genom studieförbunden redovisade verksamheten under samma tid mer än sexdubblats från

6 898 grupper med 100 133 deltagare till 42 203 grupper med 655 192 deltagare.

Antalet deltagare i fritidsgruppverksamheten budgetåret 1957/58 — 745 591 — motsvarar, om man bortser från den dubbelräkning som beror på att ungdomar varit medlemmar av mer än en fritidsgrupp, 56,9 procent av landets ungdom i åldern 12—24 år. Skolöverstyrelsen har i samarbete med ungdomsorganisationerna sökt fastställa, hur många ungdomar, som reellt har engagerats i gruppverksamheten. Under verksamhetsåret 1956/57 beräknades 65 procent av det totalt angivna antalet deltagare, eller 25,2 procent av hela antalet ungdomar i den aktuella åldern, i verkligheten ha nåtts genom fritidsgrupperna. Ungdomsorganisationerna har meddelat beträffande verksamheten under budgetåret 1957/58, att flera ungdomar än tidigare deltagit i mer än en fritidsgrupp. Sammanslutningarna beräknar, att 55 procent av det totalt redovisade antalet deltagare, eller 31,3 procent av all ungdom i åldern 12—24 år, nåtts genom gruppverksamheten.

Budgetåret 1957/58 har det statsbidrag som utbetalats per deltagare i de av studieförbunden rapporterade grupperna, vilka ungdomssammanslutningarna organiserat, sjunkit jämfört med de två närmast föregående åren:

	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58
Statsbidrag per deltagare	4: 55	4: 94	5: 14	4: 84
Kostnad för handledning och arbetsmateriel per deltagare	9: 95	10: 61	10: 41	10: 70

Att statsbidraget per deltagare i dessa grupper sjunkit, synes bero på att föräldrar och tonåringar i stor utsträckning utan kostnad engagerat sig i verksamheten, vilket medfört, att sammanslutningar i många fall inte behövt utbetala någon ersättning för handledning. Det har också visat sig, att kostnaderna per deltagare för handledning och arbetsmateriel i den av kommunerna redovisade verksamheten är avsevärt högre än inom motsvarande av organisationerna bedrivna verksamhet.

Skolöverstyrelsen föreslår för budgetåret 1959/60 en höjning av förevarande anslag med 750 000 kronor till 3 750 000 kronor. Överstyrelsen hemställer vidare om bemyndigande att av äskat belopp få använda högst 25 000 kronor för främjande av försöksverksamhet och undersökningar rörande ungdomens fritidsverksamhet.

Statskontoret finner en översyn av ifrågavarande statsbidragsgivning påkallad med hänsyn till att den årligen ökar i avsevärd utsträckning och för budgetåret 1957/58 uppgick till mer än 3,5 miljoner kronor, samtidigt som anslaget var uppfört med 1,8 miljoner kronor. Ämbetsverket kan icke biträda det ånyo framförda äskandet om medel för försöksverksamhet och utredningar rörande ungdomens fritidsverksamhet samt anser, att anslaget med utgångspunkt i den senaste belastningssiffran och verksamhetens utvidgning bör beräknas till 3,7 miljoner kronor.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Jag vill inledningsvis erinra om att jag vid min anmälan av förevarande anslag i föregående års statsverksproposition uttalade, att jag hade för avsikt att låta undersöka och framdeles till prövning uppta frågan om möjligheterna att — utan att bidragets stimulanskaraktär äventyrades — företa sådana ändringar av bidragsgrunderna, som, om så med hänsyn till de statsfinansiella resurserna skulle visa sig nödvändigt, borde genomföras i syfte att begränsa statens ekonomiska engagemang för ifrågakvarande ändamål. Statsutskottet uttalade i anslutning härtill vid sin behandling av anslagsfrågan, att det framstod som synnerligen önskvärt, att denna verksamhet, särskilt i dagens läge med bland annat tilltagande ungdomsfylleri och växande fritidsproblem, fick fortgå och utvecklas, även om en översyn av bidragsgivningen skulle befinnas lämpligen böra företagas.

Som av den lämnade redogörelsen framgår, har fritidsverksamheten för ungdom utvecklats synnerligen kraftigt. Vissa av skolöverstyrelsen i samband med budgetberedningen hösten 1957 gjorda prognoser rörande utvecklingen av denna verksamhet och kostnaderna för densamma under en åttaårsperiod har sålunda redan visat sig helt inaktuella. Det av överstyrelsen vid periodens slut beräknade deltagarantalet har nämligen uppnåtts redan innevarande år. För närvarande når den statsunderstödda fritidsverksamheten reellt omkring 30 procent av ungdomarna i aktuell ålder, varav hälften icke varit medlemmar i någon ungdomssammanslutning.

Mot bakgrunden av dagens ungdomsproblem måste självfallet en dylik utveckling hälsas med stor tillfredsställelse. Utan tvekan utgör stödet till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet för närvarande en effektiv och från samhällssynpunkt gynnsam metod att på ett positivt och förebyggande plan komma till rätta med ungdomsfrågorna. De statliga kostnaderna för fritidsgrupperna är nu också av betydande storleksordning. För innevarande budgetår är sålunda anvisat ett belopp av 3 miljoner kronor. En viss avmattning i den hittillsvarande utvecklingstakten torde dock vara att vänta. Dels synes nämligen de personella resurserna — särskilt i fråga om tillgången på ledare — snart vara maximalt utnyttjade, dels kan man utgå från att den relativa tillströmningen av ungdomar i berörda åldrar sannolikt icke kan ytterligare öka i någon större utsträckning.

För nästa budgetår beräknar överstyrelsen ett medelsbehov under anslaget av 3 750 000 kronor, innebärande en höjning med 750 000 kronor. Med hänsyn till det statsfinansiella läget har det emellertid inte heller beträffande förevarande anslag varit möjligt att vid budgetavvägningen för nästa budgetår räkna med en större medelsåtgång än som motsvarar det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 3 000 000 kronor.

Från denna utgångspunkt har vid ärendets beredning övervägts de olika möjligheter, som kan stå till buds för att den åsyftade kostnadsbegränsningen skall uppnås. Jag vill då först understryka att avsikten självfallet icke är att begränsa den verksamhet, varom här är fråga. Som redan av det föregående framgått anser jag nämligen fördelarna med denna stödform så väsentliga, att kostnadsbegränsande åtgärder, vilka skulle inverka menligt på de nuvarande verksamhetsformerna som sådana eller äventyra statsbidragets stimulanskaraktär, enligt min mening icke bör ifrågakomma. Mot bakgrunden härav har jag vid mina överväganden kommit till det

resultatet, att den åsyftade kostnadsbegränsningen bör åstadkommas genom en generell nedräkning av det bidragsbelopp, som högst kan utgå till varje fritidsgrupp. I enlighet härmed förordar jag, att från och med nästa redovisningsår det belopp, varmed bidrag högst må utgå för varje i fritidsgrupp ingående deltagare, sänkes från för närvarande sex kronor 50 öre till fyra kronor per deltagare. Jag finner därvid icke anledning föreligga, att särskilt bidragsbelopp avseende lokalkostnader o. dyl. bibehålles, utan förordar, att bidrag jämväl till dylika kostnader må ingå i nämnda högstbelopp.

Med hänsyn till att maximalt statsbidrag även vid en dylik sänkning icke torde komma att uttagas för samtliga grupper, synes en medelsanvisning av 3 miljoner kronor för nästa budgetår tillräcklig också vid en viss ytterligare ökning av gruppverksamhetens omfattning.

Den sänkning av maximibidraget, som jag nu förordar, innebär en omfördelning av kostnaderna för gruppverksamheten, som förutsätter ökade insatser från huvudmännens och gruppdeltagarnas sida. Omfördelningen synes mig ej så väsentlig, att den bör rubba förutsättningarna för verksamheten. Statsbidragssänkningen bör enligt min mening också kunna genomföras utan att därför bidragets erforderliga stimulanseffekt i nämnvärd grad försvagas, särskilt som — sedan verksamheten nu pågått under en följd av år och därvid blivit allmänt vedertagen i ungdomsarbetet — det direkta stimulansbehovet numera knappast torde vara lika framträdande som vid verksamhetens igångsättande. Jag vill också peka på att det genomsnittliga faktiska deltagarbidraget beträffande studieförbundens gruppverksamhet för budgetåret 1957/58 uppgick till fyra kronor 84 öre, ett belopp, som sålunda för dessa grupper i väsentligt lägre grad än det formella maximibidraget avviker från det av mig nu förordade högstbeloppet.

Jag föreslår alltså, att statsbidrag för anordnande av fritidsgrupp får utgå enligt följande ändrade grunder, nämligen med belopp högst motsvarande hälften av de redovisade och godkända kostnaderna för handledning, materiel samt lokal och därmed jämförlig utgift, dock icke med högre belopp än fyra kronor för varje gruppdeltagare.

Skolöverstyrelsens ånyo framförda begäran att få disponera medel för försöksverksamhet kan jag icke tillstyrka.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår innebär Kungl. Maj:ts förslag en sänkning av maximibidraget för varje i fritidsgrupp ingående deltagare från för närvarande högst 6 kronor 50 öre till högst 4 kronor per deltagare, varvid det särskilda bidraget till lokalkostnader o. dyl. jämväl må ingå i nämnda högstbelopp. Härigenom beräknas medelsåtgången kunna begränsas till ett belopp, som icke överstiger det för närvarande budgetår anvisade anslaget av 3 000 000 kronor.

Utskottet delar departementschefens uppfattning om önskvärdheten av att med hänsyn till det statsfinansiella läget kunna bibehålla anslagsbeloppets storlek i stort sett oförändrat. Utskottet är därför icke berett tillstyrka bifall till de förslag om höjning av anslagsbeloppet, som framförts i motionerna I: 250 och II: 310, I: 387 och II: 464 samt II: 471, II: 472 och II: 473.

Vidkommande motionerna I: 393 och II: 476, i vilka hemställts om avslag på förslaget om anslag till fritidsverksamhet, får utskottet erinra där- om, att utskottet senast vid 1958 års A-riksdag (utlåtande nr 70, punkt 59) i anledning av motioner av liknande innebörd uttalade, att det för utskottet framstode som synnerligen önskvärt, att denna verksamhet, särskilt i da- gens läge med bland annat tilltagande ungdomsfylleri och växande fritids- problem, finge fortgå och utvecklas, även om en översyn av bidragsgiv- ningen befundes lämpligen böra företagas. Utskottet har icke funnit anled- ning frångå sin tidigare i ärendet intagna ståndpunkt och avstyrker alltså bifall till motionerna I: 393 och II: 476.

Enligt vad utskottet inhämtat har skolöverstyrelsen den 28 februari 1958 utfärdat anvisningar om att deltagande i mer än två statsunderstödda fritidsgrupper samtidigt icke kan medgivas för samma person. Liksom be- träffande studiecirkelverksamheten föreligger visserligen ännu icke uppgif- ter om resultatet av en sådan begränsning av statsbidragsgivningen. Med hänsyn till denna begränsning anser utskottet sig dock icke böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder för statsbidrag utan förordar, att i stället med tillämpning av nuvarande statsbidragsbestäm- melser under nästkommande budgetår i besparingssyfte nyssnämnda anvis- ningar strikt tillämpas. Därmed har utskottet biträtt vad i motionerna I: 387 och II: 464, I: 391 och II: 474, II: 471, II: 472 och II: 473 föreslagits om tillämpande av oförändrade grunder för statsbidrag till fritidsverk- samhet.

Utskottet vill i detta sammanhang uttala förhoppningen om att det skall visa sig möjligt för vederbörande organisationer att trots inskränkningen i statsbidragsgivningen med anlitan- de av andra för ändamålet tillgängliga medel låta ungdomarna delta i så många fritidsgrupper som motsvarar ungdomarnas egna önskemål.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 393 och II: 476, såvitt nu är i fråga, samt med bifall till motionerna I: 387 och II: 464, I: 391 och II: 474, II: 471, II: 472 och II: 473, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, besluta om oförändrade grunder för statsbidrag till ungdomens fritidsverksamhet, att tillämpas under redovisnings- året 1959/60;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med av- slag å motionerna I: 250 och II: 310, I: 387 och II: 464, I: 393 och II: 476, II: 471, II: 472 och II: 473, sistnämnda sju motioner såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett för- slagsanslag av 3 000 000 kronor.

Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

3:o) **Bidrag till folkbibliotek.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln (punkt 278, s. 623 och 624 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att till Bidrag till skolbibliotek för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 7 174 700 kronor.

I detta sammanhang har riksdagen till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 134) och den andra inom andra kammaren av herr *Edlund* (II: 168), i vilka hemställts — såvitt nu är i fråga — att riksdagen vid behandling av förevarande punkt måtte dels hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utfärda författningsändringar enligt de i motionerna föreslagna grunderna, att gälla från och med den 1 juli 1959, dels ock till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 6 774 700 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Svensson m. fl.* (I: 238) och den andra inom andra kammaren av herr *Svenning m. fl.* (II: 308), i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta, dels att ett statsbidrag av 60 000 kronor årligen skall utgå till Malmö stadsbibliotek i och för uppgiften att fungera som lånecentral för de sydliga och västsvenska länen, dels ock att biblioteket dessutom tilldelas ett engångsanslag om 5 000 kronor för inköp av en arkivkamera.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna II: 168 och II: 308.

Anslaget är för närvarande rubricerat Bidrag till folk- och skolbibliotek. Såsom framgått vid anmälan av anslagen till folkskoleväsendet föreslås, att anslagsposten till skolbibliotek utbrytes ur förevarande anslag och uppföres såsom ett särskilt anslag i samband med övriga anslag under skolväsendet. Detta innebär en minskning av anslaget med 4 018 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt innebär, att för anslagsposten Folk-, studiecirkel-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek beräknas en automatisk ökning med 405 000 kronor, bland annat med anledning av beräknad höjning av lokala biblioteksanslag, att anslagsposten Tillägg till grundkatalog höjes med 700 kronor samt att anslagsposten Rationaliseringsundersökning vid folkbiblioteken minskas med 10 000 kronor.

I *motionerna I: 134* och *II: 168* har anförts bland annat följande.

Åberopande vad anförts (under punkt 211 bidrag till skolbibliotek) föreslås, att statsbidragsbestämmelserna beträffande bibliotek enligt Kungl.

Maj:ts kungörelse angående statsbidrag till folkbiblioteksväsendet (SFS 540/1955) kapitel 1 ändras till att få följande innebörd:

Grundbidrag skall utgå med 45 procent av bidragsunderlaget.

Tilläggsbidrag I skall utgå med 15 procent av de i bidragsunderlaget ingående utgifterna för bokinköp och bokbindning.

Tilläggsbidrag II skall utgå med 15 procent av de i bidragsunderlaget ingående utgifterna för egentlig bibliotekspersonal.

Den maximering av bidragen till en och samma kommun, som avses i kapitel 3 i ovan nämnda kungörelse, synes böra ändras så, att sammanlagda bidragen inom en och samma kommun uppgår till högst 9 000 kronor per år, med förmånsrätt för biblioteksverksamhet, som avses i kapitel 1, upp till ett belopp av 6 000 kronor per år, och för biblioteksverksamhet, som avses i kapitel 2, upp till ett belopp av 3 000 kronor.

Som kompensation för bidragsbortfallet bör folkbiblioteken medgivas rättighet att upptaga en årsavgift av vuxna låntagare. Denna avgift kan då beräknas så, att summan av avgifterna motsvarar minskningen av statsbidraget. Enligt föreliggande beräkningar kommer det att röra sig om ett belopp av högst 1 krona för år och låntagare.

Genom de här föreslagna ändringarna i bidragsgrunderna beräknas anslaget kunna nedskäras med 400 000 kronor.

Till stöd för de i *motionerna I: 238* och *II: 308* gjorda yrkandena har anförts bland annat följande.

Under en följd av år har Malmö stadsbibliotek föreslagits som s. k. lånecentral för de sydliga och västsvenska länen, d. v. s. Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län. Uppgiften som lånecentral skulle innebära skyldighet till utlåning inom det ifrågavarande området av litteratur för studier och forskning. Den möjlighet som för närvarande står till buds att erhålla dylik litteratur är inlåning från de vetenskapliga biblioteken. Denna interurbana låneverksamhet har emellertid efter hand kommit att ställa så stora krav på dessa biblioteks bokbestånd att det blivit nödvändigt att vidtaga åtgärder för att avlasta dem från den mest betungande delen av deras utlåning till folkbiblioteken.

Den låneverksamhet som Malmö stadsbibliotek bedriver inom Malmöhus län har utvecklats synnerligen kraftigt under de nära 28 år som biblioteket fungerat som centralbibliotek. År 1931 utlånades sålunda 4 077 band och under år 1957 43 826 band. Förutom vandringsbibliotek och bokbilslån omfattar verksamheten även ett stort antal enstaka lån, huvudsakligen för studieändamål. Under senare år har centralbiblioteket mer och mer anlitats även av bibliotek belägna utanför länet, och det bedriver sålunda redan nu i viss omfattning en verksamhet av det slag som beräknas komma att fullgöras av den planerade lånecentralen.

Riksdagen har under de tre senaste åren ej varit beredd att ta slutlig ställning i ärendet. Däremot har utgående tilläggsbidrag till centralbibliotek med särskilt betungande arbetsuppgifter av 1957 års riksdag höjts från 40 000 till 80 000 kronor, varvid bland annat av departementschefen anförts följande: »Vid fördelningen av det för tilläggsbidrag avsedda beloppet å tillhopa 80 000 kronor synes, i avvaktan på slutlig prövning av frågan om ett speciellt bidrag till lånecentraler, såsom särskilt skäl för erhållande

av tilläggsbidrag även böra beaktas en kostnadskrävande regionalt mer omfattande utlåning av det slag, som exempelvis Malmö stadsbibliotek för närvarande bedriver.»

Av ifrågakvarande tilläggsbidrag har Malmö stadsbibliotek för budgetåret 1957/58 erhållit ett extra statsanslag om 20 000 kronor. Emellertid må erinras om att stadsfullmäktige i Malmö den 29 juni 1955 efter framställning av Malmö stads biblioteksnämnd beslutat medgiva stadsbiblioteket rätt att försöksvis under fem år åtaga sig uppgiften att fungera som lånecentral för de sydliga och västsvenska länen under uttrycklig förutsättning av ett årligt statsbidrag av lägst 50 000 kronor. På grund av de allmänna lönehöjningarna och övergången till ny löneplan samt de ökade bokpriserna måste detta belopp emellertid i dag anses otillräckligt och kostnaderna för lånecentralens verksamhet i stället beräknas till lägst 60 000 kronor. Vidare må framhållas att folkbibliotekssakkunniga i sitt betänkande 1949 (SOU 1949: 28, s. 70) räknade med »att bibliotek som tjänstgör som lånecentral eller åtar sig liknande uppgifter av motsvarande omfattning skall garanteras ett statsbidrag av minst 75 000 kronor».

Beträffande de planerade lånecentralernas verksamhet bör framhållas att de snäva regler som måste upprätthållas för lån från de vetenskapliga biblioteken ej synas böra tillämpas. Tvärtom vore det synnerligen önskvärt att även handböcker i viss utsträckning kunde ställas till förfogande för forskare och studerande på landsbygden och i mindre städer. Dessutom borde lånecentralen äga möjlighet att framställa mikrofilm och fotokopior av uppsatser ur tidskrifter och böcker. Härtill skulle erfordras ett extra anslag om 5 000 kronor för inköp av en arkivkamera.

Var och en som sysslat med forskningsarbete i någon form torde ha erfarenhet av vilken betydelse tillgången till sakkunnig hjälp för framskaffande av nödvändiga bibliografiska uppgifter utgör. Likaledes torde det vara bekant vilka stora krav detta kvalificerade och på samma gång tidsödande arbete ställer på vederbörande bibliotekstjänsteman.

I betraktande av den betydelsefulla hjälp och det stöd som ett uppdrag till Malmö stadsbibliotek att fungera som lånecentral skulle innebära för biblioteken inom södra och västra Sverige och på grund av den avsevärda avlastning som samtidigt skulle beredas de vetenskapliga biblioteken förefaller det undertecknade som om ett anslag till biblioteket för ändamålet skulle vara väl motiverat. Det skall här vidare påpekas att Malmö stadsbibliotek med sitt nuvarande bokbestånd på 414 000 band har goda förutsättningar att fylla de uppgifter som kräves av en lånecentral och att biblioteket genom sin årligen utkommande tryckta tillväxtkatalog bereder möjlighet att följa den svenska och mera betydande utländska litteraturen på olika områden. Det vore synnerligen beklagligt om den låneverksamhet och den bibliografiska service det här är fråga om och som Malmö stadsbibliotek redan nu i stor utsträckning utöver skulle behöva avbrytas.

Utskottet, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt, finner sig icke böra biträda det i motionerna I: 134 och II: 168, såvitt nu är i fråga, framställda yrkandet.

Med anledning av motionerna I: 238 och II: 308 får utskottet erinra där- om, att departementschefen i 1958 års statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, punkt 289) uttalade, att han icke vore beredd att tillstyrka ett

särskilt bidrag till den försöksvis bedrivna lånecentralverksamheten vid Malmö stadsbibliotek, innan ytterligare erfarenheter vunnits av den dåvarande i mindre omfattning bedrivna verksamheten vid biblioteket. Mot detta uttalande fann utskottet icke anledning till erinran. Under hänvisning härtill har utskottet icke funnit sig nu böra biträda de i motionerna I: 238 och II: 308 gjorda yrkandena.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 134 och II: 168, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 7 174 700 kronor;

II. att motionerna I: 238 och II: 308 icke må av riksdagen bifallas.

4:o) **Bidrag till föreläsningsverksamhet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 279, s. 624—626), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till föreläsningsverksamhet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 955 000 kronor.

5:o) **Resekostnadsersättning åt föreläsare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 280, s. 627), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resekostnadsersättning åt föreläsare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

6:o) **Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 281, s. 627 och 628) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 204 000 kronor, vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Tage Johansson m. fl.* (I: 249) och den andra inom andra kammaren av herr *Forsberg m. fl.* (II: 307), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att antalet bidrag för heltidsanställda bildningskonsulenter utökas från nuvarande tio till elva, att anslagsposten till Folkbildningsförbundens konsulentverksamhet höjes med 6 900 kronor samt att anslaget till följd därav uppräknas till 210 900 kronor.

Beträffande motiveringen för dessa yrkanden får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen I: 249.

Skolöverstyrelsen har bland annat föreslagit, dels att maximibidraget per heltidstjänstgörande konsulent skall höjas från 6 900 till 8 000 kronor, dels ock att bidrag skall utgå till ytterligare en heltidstjänst och två halvtidstjänster som bildningskonsulenter.

Departementschefen har icke funnit sig beredd att tillstyrka någon höjning av maximibidraget och har icke heller ansett sig böra biträda förslaget om ett ökat antal konsulentbidrag.

I *motionerna I: 249* och *II: 307* har framhållits bland annat att för närvarande utginge bidrag till tio tjänster som heltidsanställda bildningskonsulenter, medan antalet dylika tjänster vore elva. — Det syntes rimligt, att bidrag också beviljades för denna återstående tjänst som gällde bildningskonsulenten i Jönköpings län.

Utskottet, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och icke funnit sig böra biträda det i *motionerna I: 249* och *II: 307* gjorda yrkandet, förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t tager frågan om bidrag till ytterligare en heltidstjänst som bildningskonsulent under förnyat övervägande. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å *motionerna I: 249* och *II: 307*, till *Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 204 000 kronor.

7:o **Bidrag till studieförbund.** Kungl. Maj:t har (punkt 282, s. 628—630) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 2 345 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Geijer m. fl.* (I: 138) och den andra inom andra kammaren av herr *Zetterberg* i Stockholm *m. fl.* (II: 173), i vilka hemställts, att riksdagen måtte utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit såsom bidrag till studieförbundens kostnader för administration och pedagogisk verksamhet anslå 255 000 kronor till den pedagogiska verksamheten, vilket innebär, att summan under rubriken Bidrag till studieförbund uppräknas från föreslagna 2 345 000 kronor till 2 600 000 kronor.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen II: 173.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning av bidraget till studieförbundens organisations- och administrationskostnader med 100 000 kronor.

Departementschefen har icke ansett sig kunna tillstyrka skolöverstyrelsens ånyo framförda förslag om att bidraget till pedagogisk verksamhet inom studieförbunden måtte utgå med högst 75 procent av den verkliga kostnaden. *Departementschefen* har därvid erinrat om att redan i 1956 års huvudtitel uttalades, att ett främjande av studiecirkelverksamhetens kvalitativa inriktning borde kunna åstadkommas med tillämpning av nuvarande bidragsgrunder, exempelvis genom att inom ramen för det till 50 procent maximerade bidraget kostnaderna för pedagogisk verksamhet gäves en mera framträdande ställning vid bedömande av bidragsunderlaget.

I *motionerna I: 138* och *II: 173* har anförts bland annat följande.

Därest icke en ekonomisk förstärkning ges till studieförbundens centrala ledning av detta omfattande arbete, kan icke en standardsänkning undgås. Redan nu är denna deras verksamhet starkt hämmad av medelbrist.

Undertecknade motionärer anse, att anslaget till studieförbunden borde utökas i enlighet med skolöverstyrelsens hemställan. Då emellertid den ekonomiska situationen ger anledning till återhållsamhet med statsutgifter, vilja vi för nästkommande budgetår endast föreslå en ökning av mest trängande art och påyrka fördenskull icke ytterligare ökning av administrationsbidraget än vad i statsverkspropositionen äskas, nämligen 100 000 kronor. Däremot anse vi det av skolöverstyrelsen begärda anslaget till studieförbundens pedagogiska verksamhet, om icke kvaliteten av hela det fria studiearbetet skall äventyras, vara erforderligt. Detta skulle innebära, att anslaget till denna verksamhet ökas med 255 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Utskottet. Med hänvisning till departementschefens ovan angivna uttalande avstyrker utskottet bifall till *motionerna I: 138* och *II: 173* och biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å *motionerna I: 138* och *II: 173*, till *Bidrag till studieförbund* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 2 345 000 kronor.

8:o) **Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 284, s. 630 och 631), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 226 000 kronor.

9:o) **Bidrag till verksamheten vid hemgårdar.** Kungl. Maj:t har (punkt 285, s. 631 och 632) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ollén m. fl.* (I: 253) och den andra inom andra kammaren av herr *Hallén m. fl.* (II: 312), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta öka det för budgetåret 1959/60 å åttonde huvudtiteln uppförda anslaget Bidrag till verksamheten vid hemgårdar från 200 000 kronor till av skolöverstyrelsen föreslagna 300 000 kronor; av detta statsbidrag bör viss del, dock högst 12 procent, få användas som administrationsbidrag för förbundets sekretariat.

Beträffande motiveringen för det i motionerna gjorda yrkandet får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen II: 312.

Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår.

Till stöd för det i *motionerna I: 253* och *II: 312* gjorda yrkandet har anförts följande.

Den svenska hemgårdsrörelsen har under sin 45-åriga tillvaro arbetat sig fram till en erkänd ställning i vårt samhälle.

I hemgårdarna finns daghem och barnträdgårdar, där mödrar, som tvingas vara utom hemmet hela eller en del av dagen, kan lämna in barnen. De skolbarn, som av någon anledning inte kan läsa sina läxor hemma, tas emot i hemgårdens eftermiddagshem, där de får läsa sina läxor under ledning, får mat som de betalar för och för övrigt deltar i praktiska sysselsättningar, lek och friluftsliv. Klubbar och studiecirklar tar emot barn i äldre åldersklasser och ungdom. Föräldrarna inbjudes till regelbundet återkommande möten, till mödraklubbar eller föräldraföreningar. Vad hemgårdarna framför allt eftersträvar är att nå personlig kontakt med de enskilda hemmen och den enskilda människorna. I stadgarna för Riksförbundet Sveriges ungdoms- och hemgårdar heter det: »Med hemgård förstås ett socialt arbetscentrum, som har till syfte att verka för gemenskap och förståelse mellan människor tillhörande olika åldrar, åsiktsriktningar, arbetsområden och livsintressen samt att söka befrämja ömsesidigt bistånd i strävandet för fortsatt personlig utveckling.»

Det är omöjligt att säga vilken gren av hemgårdarnas arbete, som är den betydelsefullaste. Men ett särskilt intresse tilldrar sig verksamheten bland föreningslös ungdom, eftersom frågan om ungdomen har sin speciella aktualitet i vår tid. Här har hemgårdarna utfört en gärning, värd det varmaste erkännande. Det gäller de slutna klubbarna med deras mera permanenta medlemsstock men inte mindre verksamheten enligt den s. k. öppna linjen. Den innebär, att hemgårdarna tar emot även ungdom som inte tillhör eller vill tillhöra någon klubb men som har ett brännande behov av att få kontakt med människor.

I kampen mot ungdomsbrottslighet, ungdomsfylleri och vanart är hemgårdarna en av samhällets verksamaste medhjälpare. För ensamma människor och människor i olika åldrar, som på grund av svåra familjeförhållanden eller andra personliga faktorer känner sig isolerade och belastade, betyder hemgården ofta en väg ut till meningsfull gemenskap med andra.

Många medarbetare vid hemgårdarna är helt oavlönade. Vad de anställda beträffar uppstår emellertid lätt risken att dåliga och osäkra ekonomiska villkor tvingar väl kvalificerade medarbetare att söka sig ett annat, ekonomiskt mer välordnat och tidsmässigt mindre krävande arbete.

I mycket stor utsträckning finansieras verksamheten genom frivilliga gåvor. En stor del av ledarnas tid går tyvärr åt för att tigga ihop pengar till verksamheten. I de flesta fall ger kommunen bidrag, i några fall ett stort bidrag. Därför lämnar staten ekonomiskt stöd.

De kommunala bidragen till hemgårdarna uppgår för närvarande i runt tal till 1 800 000 kronor per år. Det synes oss rimligt, att stat och kommun här liksom för övrigt när det gäller uppfostran — t. ex. vid våra folkhögskolor — har en gemensam uppgift.

Statsbidrag uppfördes första gången på riksstaten för budgetåret 1941/42, då med 5 000 kronor. Vid 1946 års riksdag höjdes anslaget till 30 000 kronor, vid 1952 års riksdag till 35 000 kronor. Denna senare höjning avsåg hjälp med 5 000 kronor till hemgårdarnas centrala administration. 1953 blev anslaget 45 000 kronor. Vid 1954 års riksdag höjdes anslaget till 150 000 kronor, vilket anslag sedan ytterligare höjdes till 200 000 kronor 1957. Av detta anslag får viss del, dock högst 12 procent, användas som administrationsbidrag till förbundets sekretariat.

Under de senare åren har vi fått allt flera hemgårdar i landet. Enbart under det senaste året har antalet till riksförbundet anslutna gårdar ökat från 40 till 50. Detta betyder ekonomiskt — med bibehållet anslag från staten — en avsevärd statlig bidragsminskning.

I en tid av svåra ungdomsproblem, när en rörelse av denna art behöver få behålla sitt stöd och också behöver bättre resurser för att pedagogiskt skola de ökade grupperna av medarbetare, är det ett vitalt samhällsintresse att rörelsen åtminstone får behålla det statsbidrag den reellt tidigare erhållit.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

I motionerna I: 253 och II: 312 har hemställts om en höjning av anslaget med 100 000 kronor. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att hemgårdarna har en stor uppgift att fylla, icke minst när det gäller verksamheten bland föreningslös ungdom. Med hänsyn till rådande ekonomiska läge är utskottet likväl icke berett att tillstyrka bifall till motionerna.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 253 och II: 312, till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

10:o) **Bidrag till verksamheten vid studiehem.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 286, s. 632), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till verksamheten vid studiehem* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

11:o) **Utbildning av ungdomsledare.** Kungl. Maj:t har (punkt 287, s. 632—636) föreslagit riksdagen att till detta ändamål anvisa ett reservationsanslag av 953 000 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 75 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 125) och den andra inom andra kammaren av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Darlin* (II: 163), i vilka hemställts — såvitt nu är i fråga — att riksdagen vid behandling av förevarande punkt måtte dels besluta, att statsbidrag icke skall utgå för utbildning av ungdomsledare för politiska organisationer, dels till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 843 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gunnar Berg* (I: 251) och den andra inom andra kammaren av fru *Lindskog m. fl.* (II: 311), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att av anslaget till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1959/60 får användas 50 000 kronor till anordnande av kurs för kvalificerad ungdomsledarutbildning på Tollare folkhögskola.

Beträffande motiveringen för de i motionerna framlagda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna I: 125 och II: 311.

Skolöverstyrelsens förslag om att den kurs för kvalificerad ungdomsledarutbildning, som under en följd av år anordnats vid Tollare folkhögskola, tills vidare göres till en permanent institution i svenskt ungdomsarbete och att ett belopp för detta ändamål uppföres på ordinarie stat i budgeten har icke tillstyrkts av *departementschefen*, som i detta sammanhang anfört följande.

Sedan budgetåret 1954/55 har medel anvisats för i skolöverstyrelsens regi anordnade försökskurser för ungdomsledare vid Tollare folkhögskola. Innevarande budgetår har för ändamålet anvisats 50 000 kronor. Jag uttalade vid min anmälan i följd av förevarande anslag, att jag förväntade att överstyrelsen, innan ytterligare åtgärder vidtoges i anledning av denna verksamhet, redovisade slutresultatet av densamma. Överstyrelsens planeringskommitté har såsom ett led i sin ännu ej slutförda utredning angående ungdomsledarutbildningen gjort en sammanfattning av erfarenheterna av ifrågavarande kurser, vilken ingivits såsom underlag för överstyrelsens framställning om anslag till en längre ungdomsledarkurs. Det framlagda materialet har icke övertygat mig om nödvändigheten av en fortsatt årligen återkommande kurs av den typ överstyrelsen förordat. Däremot synes det mig vara av väsentlig betydelse, att de vid Tollare-kurserna vunna erfarenheterna får en så vid tillämpning som möjligt i de regionala och centrala ungdomsledarkurser, som anordnas med stöd av medel från förevarande anslag. Jag anser det vara en viktig uppgift för överstyrelsen att genom sin

konsulentverksamhet på detta område sprida de rön i fråga om ungdomsledarutbildningens metodik, som gjorts i försöksverksamheten, så att dessa i största möjliga utsträckning kan komma den omfattande ledarutbildning till godo, som nu bedrivs runt om i landet inom skilda organisationer med växlande mått av erfarenhet på området. Jag avstyrker således skolöverstyrelsens förslag i denna del. Härav följer en minskning i medelsanvisningen under anslaget för nästa budgetår med 50 000 kronor. Jag är icke beredd att taga ställning till något förslag rörande specialkurser för ungdomsledare.

I *motionerna I: 251* och *II: 311* har anförts bland annat följande.

Försökskursen på Tollare skulle alltså upphöra i och med innevarande budgetår. Denna kursverksamhet, som avsett att ge en mer kvalificerad ungdomsledarutbildning än vad de kortare kurserna kan ge, har haft stor betydelse för att kvalitativt höja ungdomsledarutbildningen. Då deltagarna i dessa kurser i de flesta fall kommer att efter kursens slut tjänstgöra som instruktörer eller yrkesmässigt arbetande ungdomsledare i större tätorter och därigenom har att handleda ett större antal ungdomsledare, som står i direkt personlig kontakt med ungdomen, är denna kurs en betydande faktor i strävan fram mot en kvalitativt god ungdomsledarstandard utöver hela landet. Att vidare än som redan sker genom skolöverstyrelsens konsulenter föra ut de erfarenheter och rön som gjorts vid Tollare-kursen överstiger skolöverstyrelsens personella resurser. Därför anser vi att den pågående kursverksamheten för kvalificerad ungdomsledarutbildning bör fortsätta och en omfördelning av anslagen inom den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsramen ske, så att 50 000 kronor anvisas till en kurs för ungdomsledare vid Tollare folkhögskola för budgetåret 1959/60.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker följaktligen bifall till *motionerna I: 125* och *II: 163*, såvitt nu är i fråga.

Vidkommande det i *motionerna I: 251* och *II: 311* framförda yrkandet får utskottet anföra följande. Av statsrådsprotokollet framgår, att departementschefen icke längre funnit det nödvändigt med en sådan årligen återkommande längre ungdomsledarkurs på Tollare folkhögskola som skolöverstyrelsen föreslagit. *Motionärerna* ha däremot ansett, att den pågående kursverksamheten på Tollare bör fortsätta och att en omfördelning av anslaget inom den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsramen bör ske, så att 50 000 kronor anvisas till en dylik kurs under budgetåret 1959/60. *Utskottet* är ense med *motionärerna* om Tollare-kursens betydelse. Då enligt vad utskottet inhämtat skolöverstyrelsen har för avsikt att i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1960/61 framlägga förslag om specialkurser för ungdomsledare, vill utskottet ifrågasätta, om icke den till Tollare förlagda ungdomsledarkursen borde bibehållas även under budgetåret 1959/60, eller till dess Kungl. Maj:t tagit ställning till de förslag i nyssnämnda avseende, som skolöverstyrelsen komme att framlägga. *Utskottet*

vill därför föreslå, att Kungl. Maj:t måtte ånyo överväga, om icke Tollarekursen borde komma till stånd under nästa budgetår. Därest Kungl. Maj:t så finner lämpligt, har utskottet icke något att erinra mot att av anslagsbeloppet under förevarande punkt 50 000 kronor må användas för ifrågasvarande ändamål. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna, vad utskottet sålunda anfört.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 953 000 kronor;

2) i anledning av motionerna I: 251 och II: 311 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

12:o) **Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer.** Kungl. Maj:t har (punkt 289, s. 637 och 638) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 574 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 125) och den andra inom andra kammaren av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Darlin* (II: 163), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte dels besluta, att statsbidrag icke skall utgå till instruktörsverksamhet vid politiska organisationer, dels till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 487 900 kronor.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 125.

Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har alltså icke funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, framställda yrkandet. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 574 000 kronor.

13:o) **Bidrag till centralförbundet för nykterhetsundervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 290, s. 638—640), vilket innebär en anslagsminskning med 40 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till centralförbundet för nykterhetsundervisning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 860 000 kronor.

14:o) **Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 291, s. 640—642), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 454 100 kronor.

15:o) **Bidrag till svenska nykterhetsfrämjandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 292, s. 643), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till svenska nykterhetsfrämjandet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 15 000 kronor.

16:o) **Studiehjälpnsnämnden: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 293, s. 643 och 644), vilket innebär en anslagshöjning med 11 900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för studiehjälpnsnämnden, att tillämpas från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	39 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal..	78 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	9 700
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	500
6. Ersättningar till granskningsmän, <i>förslagsvis</i>	32 000

Summa kronor 160 300

b) till *Studiehjälpnsnämnden: Avlöningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 160 300 kronor.

17:o) **Studiehjälpnämnden: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 294, s. 644) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 3 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 237) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 298), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandling av förevarande punkt måtte till Studiehjälpnämnden: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 kronor.

Beträffande motiveringen för yrkandet hänvisar motionärerna till motionen II: 248.

Utskottet. Med anledning av motionerna, i vilka yrkas en generell nedskärning med 10 procent av vissa av Kungl. Maj:t föreslagna omkostnadsanslag under åttonde huvudtiteln, vill utskottet erinra om att frågan om att begränsa statsutgifterna för närvarande är föremål för en förutställningslös prövning av besparingsberedningen. Enligt utskottets mening bör en diskussion om möjliga besparingsåtgärder lämpligen anknytas till utredningens kommande förslag. I varje fall synes riksdagen icke nu böra binda sig för någon generell besparingsmetod i enlighet med motionärernas förslag, vars effekt för övrigt med hänsyn till bland annat omkostnadsanslagens karaktär av förslagsanslag torde vara starkt begränsad.

Under återopande av det anförda får utskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 237 och II: 298, såvitt nu är i fråga, till *Studiehjälpnämnden: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

18:o) **Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 295, s. 644 och 645), vilket innebär en anslagshöjning med 15 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 125 000 kronor.

19:o) **Statens biografbyrå: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 296, s. 645 och 646), vilket innebär en anslagshöjning med 17 900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	94 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	70 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal..	10 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	16 100
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	700
	Summa kronor 192 200

b) till *Statens biografbyrå*: *Avlöningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 192 200 kronor.

20:o) **Statens biografbyrå: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 297, s. 647) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 14 800 kronor, vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 237) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 298), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen under förevarande punkt måtte anvisa ett förslagsanslag av 13 320 kronor.

Beträffande motiveringen för förslaget hänvisa motionärerna till motionen II: 248.

Utskottet. Under återopande av vad utskottet ovan under punkten 17, Studiehjälpnsämnden: Omkostnader, anfört hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 237 och II: 298, såvitt nu är i fråga, till *Statens biografbyrå*: *Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 14 800 kronor.

21:o) **Bidrag till barnfilmkommittén.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 298, s. 647), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till barnfilmkommittén* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 35 000 kronor.

Stockholm den 14 maj 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Thun, Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Bertil Petersson, Jacobsson, Kaijser, Nestrup och Thorsten Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Malmborg, Thapper, Jansson i Kalix, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, fröken Olsson, fröken Karlsson, herrar Heckscher, Gustafsson i Skellefteå, Larsson i Hedenäset, fröken Vinge och herr Gustafsson i Uddevalla.

Reservationer

1) vid *punkten 2* (Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet) av herrar *Kaijser, Skoglund* i Doverstorp, fröken *Karlsson* och herr *Heckscher*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Den statsfinansiella situationen visar klart nödvändigheten av att kraftigt skära ner statens utgifter. Anslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet har, såsom framhålles i motionerna I: 393 och II: 476, en förhållandevis ringa betydelse för denna verksamhet och torde kunna indragas utan att detta medför någon minskning av verksamheten i fråga.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) med bifall till motionerna I: 393 och II: 476 samt med avslag å motionerna I: 387 och II: 464, I: 391 och II: 474, II: 471, II: 472 och II: 473, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att statsbidrag till ungdomens fritidsverksamhet icke skall utgå;

b) med bifall till motionerna I: 393 och II: 476, såvitt nu är i fråga, samt med avslag å motionerna I: 250 och II: 310, I: 387 och II: 464, II: 471, II: 472 och II: 473, sistnämnda fem motioner såvitt nu är i fråga, besluta att avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till ungdomens fritidsverksamhet.»

2) vid *punkten 3* (Bidrag till folkbibliotek) av herrar *Kajser, Skoglund* i Doverstorp, fröken *Karlsson* och herr *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 134 och II: 168, såvitt nu är i fråga, samt att därför utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 134 och II: 168, såvitt nu är i fråga,

a) hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utfärda författningsändringar enligt de i motionerna föreslagna grunderna, att gälla från och med den 1 juli 1959,

b) till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 6 774 700 kronor;»

3) vid *punkten 11* (Utbildning av ungdomsledare) av herrar *Kajser, Skoglund* i Doverstorp, fröken *Karlsson* och herr *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels första stycket i utskottets yttrande på s. 22 bort ha följande lydelse:

»Från detta anslag utgår nu även bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna. Utskottet har erfarit, att bidraget till ifrågavarande organisationer för budgetåret 1959/60 kan väntas utgå med 110 000 kronor. Då utskottet av principiella skäl motsätter sig att statsbidrag utgår till politiska organisationer, torde förevarande anslag för nästa budgetår böra i förhållande till det av Kungl. Maj:t äskade beloppet minskas med 110 000 kronor till 843 000 kronor.»

dels ock utskottets hemställan under 1) bort ha följande lydelse:

»1) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 843 000 kronor;»

4) vid *punkten 12* (Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer) av herrar *Kajser, Skoglund* i Doverstorp, fröken *Karlsson* och herr *Heckscher*, vilka ansett att riksdagen med bifall till motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, samt med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om bidrag under förevarande punkt till politiska organisationer bort föreslå minskning av ifrågavarande anslag med 86 100 kronor samt förty hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 487 900 kronor.

5) vid *punkten 17* (Studiehjälpnämnden: Omkostnader) av herrar *Axel Johannes Andersson, Jacobsson, Kaijser, Nestrup, Skoglund* i Doverstorp, fröken *Karlsson*, herrar *Heckscher, Gustafsson* i Skellefteå och fröken *Vinge*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Då det i nuvarande statsfinansiella läge framstår som angeläget att alla möjligheter till besparingar inom statsverksamheten tillvaratages, finner utskottet det välbetänkt att i motionerna I: 237 och II: 298 föreslagna nedskärningar i medelsäskandena på omkostnadssidan vidtages. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionsyrkandet under förevarande punkt.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 237 och II: 298, såvitt nu är i fråga, till *Studiehjälpnämnden: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 kronor.»

6) vid *punkten 20* (Statens biografbyrå: Omkostnader) av herrar *Axel Johannes Andersson, Jacobsson, Kaijser, Nestrup, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg*, fröken *Karlsson*, herrar *Heckscher, Gustafsson* i Skellefteå och fröken *Vinge*, vilka under återopande av den med 5) betecknade reservationen ansett att utskottet bort i anledning av motionerna I: 237 och II: 298 tillstyrka en anslagsminskning med 1 500 kronor och att utskottet därför bort hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 237 och II: 298, såvitt nu är i fråga, till *Statens biografbyrå: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 13 300 kronor.